

Schilthuizen, M. & Vonk, F., 2020. *Wie wat bewaart*. Twee eeuwen Nederlandse natuurhistorie. Uitgave Spectrum/Naturalis, ISBN 9789000362493, hardcover, 352 bladzijden, prijs € 24,99

Wie wat bewaart

Twee eeuwen Nederlandse natuurhistorie

Menno Schilthuizen | Freek Vonk

besproken door Paul Keuning

Hoe maak je over twee eeuwen natuurhistorie een boek, dat niet ruikt naar stoffige archiefvellen in duistere ruimtes? Ik kreeg dit boek vandaag in handen en in de trein raakte ik al direct geboeid door de opzienbarende anekdotes. Over hoe er bijvoorbeeld nog maar ruim honderd jaar geleden dieren verzameld werden in opdracht van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, een voorloper van Naturalis. De Zwitser Johann Büttikofer was beroepsverzamelaar bij dit rijksmuseum. In juni 1881 doorkruist hij in de regentijd de binnenlanden van het Afrikaanse Liberia op zoek naar chimpansees, maar die vindt hij niet. Wel ziet hij een stel stoeiende franjeapen in de toppen van de bomen. “Welk eene ongeloofelijke veerkracht en behendigheid”. Maar Büttikofer, die later directeur werd van Blijdorp en voorzitter van Vogelbescherming, was niet ingehuurd voor poëtische beschouwingen. Met een groot apengeweer moest hij driemaal op een fraai exemplaar schieten, voordat dit aan zijn voeten lag. Ging het om echt gevaarlijke, of giftige dieren, dan werd Büttikofer erbij gehaald, hij wist daar wel raad mee. Zo kon een python niet ontbreken in de collectie van het Leids museum. Helpers dreven een reusachtige rotspython in een holle boomstam. Büttikofer positioneerde zich aan het andere eind van de boom met een zelf gefabriceerde stalen slangentang en een pot cyaankali. Zijn helpers dreven de python met lange zwaarden en een hoop gebrul uit de boom. Zodra Büttikofer oog in oog stond met de slang, sloeg hij toe en met zijn tang fixeerde hij de kop. “De slang arbeidde met ware reuzenkracht, zoodat haar het schuim op den bek stond, doch tevergeefs”. Büttikofer schoof de pot met gif over haar snuit.

Uiteraard wordt ook het verhaal beschreven hoe de door Darwin op de Galapagoseilanden gevangen vinken in handen kwamen van het museum. Binnen een jaar nadat Darwin ze eigenhandig gevangen had, kwamen ze in de Leidse natuurcollectie. Deze vinken zijn exemplarisch voor de snelle aanpassing aan veranderde omstandigheden. Weinig dieren, of vogels, zijn daartoe in staat. Ook een staaltje van Hollandse koopmansgeest, dat het museum ze zo snel in handen kreeg. Het spreekt voor zich dat de geschiedenis wordt beschreven van de samengevoegde natuurverzamelingen van het Amsterdamse Zoölogische Museum (zat van oorsprong in de gebouwen rondom Artis), het Leidse Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, plus de herbaria van Utrecht en Wageningen. Met elkaar beheert het Naturalis Biodiversity Center -de huidige naam van het museum- een wetenschappelijke collectie van 42 miljoen objecten. Het bezoekerscentrum laat je verbaasd staan bij de verscheidenheid aan levensvormen, ook interessant, maar slechts een fractie van wat Naturalis te bieden heeft. Voor de huidige tentoonstelling ‘Van onschatbare waarde - 200 jaar Naturalis’ kozen ruim 70 experts van Naturalis zorgvuldig 200 sleutelstukken uit de collectie van meer dan 42 miljoen objecten. Het is een ode aan de indrukwekkende rijkscollectie van Naturalis en de verhalen die het met zich meedraagt: van walvisskelet tot het allerkleinste mosmijtje. ‘Wie wat bewaart’ is een boek waar u lang en veel in zult kijken. Het lezen wekt belangstelling en tegelijk verbazing op. Zeker aanbevolen want het geld -nog geen 25 euro- is het dubbel en dwars waard.